

Nærings- og fiskeridepartementet
v/ Fiskeri- og havminister Marianne Sivertsen Næss

Trondheim 01.09.2026

Innspill til oppfølgingen av Havbruksmeldingen (Meld. St. 24 (2024 - 2025))

1. Innledning

Takk for muligheten til å gi innspill til oppfølgingen av Havbruksmeldingen. Som Trøndelags største næringsforening representerer Næringsforeningen i Trondheimsregionen (NiT) 1 900 virksomheter i en av verdens viktigste regioner for havbruk, havteknologi og marin forskning. Trøndelag er landets nest største havbruksregion, med landets største havbrukskommuner, Frøya og Trondheim. Havbruk er Trøndelags største eksportnæring, og regionen utgjør en komplett og verdensledende verdikjede innen forskning, utvikling og næringsliv. NiT arbeider for å styrke regionens næringsliv, og vi følger derfor departementets arbeid med Havbruksmeldingen med stor interesse.

Vi viser til Nærings- og fiskeridepartementets invitasjon av 4. mai 2026 og innspillsmøtet 19. mai, hvor departementet ba særlig om innspill til fire konkrete spørsmål. NiT besvarer disse i del 2 nedenfor, og supplerer i del 3 med bredere perspektiver knyttet til oppfølgingen av havbruksforliket som Stortinget sluttet seg til våren 2025. Våre innspill er oppsummert avslutningsvis.

NiT støtter den brede politiske enigheten om at havbruksnæringen trenger et mer helhetlig forvaltnings- og reguleringsregime for bærekraftig vekst. Samtidig mener vi at flere av de mest sentrale forslagene i Havbruksmeldingen er mangelfullt utredet, og at den videre oppfølgingen må sikre grundige og etterprøvbare vurderinger av både positive og negative konsekvenser – selv om dette tar noe tid. Robuste rammevilkår som står seg over tid er viktigere enn snarlige endringer, ikke minst for en næring og leverandørindustri i omstilling.

2. Svar på departementets fire prioriterte spørsmål

2.1 Hva må til for å få en regulering som effektivt bidrar til å nå miljø- og dødelighetsmålet, samtidig som de individuelle insentivene for god drift øker?

NiT mener individuelle insentiver best oppnås ved at reguleringen kobles direkte til dokumentert, faktisk påvirkning på det enkelte anlegg eller den enkelte lokalitet – ikke til modellert risiko eller til hele produksjonsområdet under ett. Gode lokaliteter, som kan dokumentere lav miljøpåvirkning og god fiskevelferd, bør kunne få økt kapasitet, mens svakere lokaliteter reguleres ned. Dette gir et konkret økonomisk insentiv til god drift, i motsetning til brede avgifter som rammer aktørene uavhengig av faktisk innsats.

Vi fraråder samtidig en generell tapsavgift (ofte omtalt som dødelighetsavgift) som virkemiddel. Næringen betaler i dag produksjonsavgift på fisk som faktisk produseres og

slaktes; en tapsavgift innebærer at virksomheten i tillegg skal betale avgift på fisk som ikke når frem til slakt, og fremstår dermed som en dobbel avgiftsbelastning på samme underliggende hendelse. Etter vår vurdering gir ikke avgiften i seg selv bedre fiskehelse, og den risikerer å ramme aktører med begrenset reell mulighet til å påvirke dødeligheten på kort sikt.

NiT anbefaler at myndighetene legger større vekt på å stimulere til langsiktige forbedringer i fiskens robusthet og helse gjennom avl, ernæring, fôrutvikling, teknologi og produksjonsstrategi. Dette er tiltak som angriper underliggende årsaker til dødelighet og dermed gir mer varige effekter enn virkemidler som primært påvirker de økonomiske konsekvensene av utfordringene. Reguleringer som belønner dokumenterte forbedringer i fiskehelse og overlevelse vil være mer treffsikre enn generelle avgifter, samtidig som de stimulerer til innovasjon i hele verdikjeden.

Stamfisk- og rognproduksjonen er startpunktet for hele verdikjeden i havbruk, og forutsigbare leveranser av rogn med stadig forbedrede produksjonsegenskaper er selve grunnlaget for oppdrettsproduksjonen. Dette er en langsiktig og svært ressurskrevende virksomhet som er helt avhengig av forutsigbarhet og gode rammevilkår. Dagens stamfisktillatelser har sikret helheten i avlsarbeidet og gitt Norge et fortrinn i produksjon av laks og regnbueørret, og bør videreføres; en eventuell ny regulering av stamfisk- og rognproduksjon bør ikke innføres uten en grundig konsekvensutredning i dialog med avlsselskapene.

En utvidet miljøfleksibilitetsordning er et konkret eksempel på et individuelt insentiv som bør prioriteres. Stortinget har gjennom anmodningsvedtak 1053 og 1054 bedt regjeringen innføre en teknologinøytral miljøteknologiordning der nedtrukket kapasitet i røde områder kan tas i bruk i anlegg med nullutslipp, og siden utvide denne til også å omfatte lavutslippsløsninger – herunder basert på automatisert lusetelling – med ikrafttredelse senest i løpet av 2026. Dagens ordning, som kun gjelder tidligere nedtrukket kapasitet, er isolert sett positiv, men for snever til å utløse det fulle potensialet for lusereduksjon, bedre biosikkerhet og investeringer i lavutslippsløsninger som en utvidet ordning vil gi.

NiT mener arbeidet med et nytt lusetellingsregelverk ikke bør forsinke en utvidet miljøteknologiordning innenfor Stortingets tidsfrist. Vi anbefaler derfor at dagens dispensasjonsordning for automatisk lusetelling videreføres midlertidig fram til nytt regelverk er på plass. Lavutslippsløsninger som dyp drift har allerede dokumentert god effekt på reduksjon av lusenivåer og er raskt skalerbare, og bør stimuleres i påvente av et helhetlig reguleringsregime. NiT erkjenner at dette innebærer enkelte midlertidige løsninger på veien, men mener det er viktigere å få forutsigbare rammevilkår raskt på plass enn å vente på en fullstendig ferdigstilt løsning.

Vi vil også påpeke at selve dødelighetsmålet på 5 prosent i for liten grad er begrunnet. Det bør foreligge en tydelig forklaring på hvorfor nettopp dette nivået er satt som mål, og et transparent beregningsgrunnlag som definerer hvilken populasjon og periode målet gjelder

for, samt hvordan det er sammenlignet med dødelighetsnivåer i annen norsk og internasjonal animalsk matproduksjon.

2.2 Hvilke fordeler og ulemper ser dere ved at staten iverksetter tiltak for å reorganisere dagens lokalitetsstruktur ut fra miljø- og biosikkerhetshensyn?

Fordeler: Tilgang til nok og gode lokaliteter, samt større fleksibilitet i bruken av dem, kan gi reell gevinst for biosikkerhet, overlevelse og fiskevelferd, blant annet ved å redusere smitterisiko og gi bedre biologisk tilpasning mellom lokaliteter. En reorganisering som gir mer effektiv arealbruk kan derfor være positiv dersom den er faktabasert og gjennomføres i dialog med næringen.

Ulemper: Dagens system, med både selskaps- og lokalitetstillatelse avgrenset av MTB, har over tid vært en integrert del av investeringsgrunnlaget for næringen. En statlig reorganisering av lokalitetsstrukturen må ikke svekke fleksibiliteten i det interregionale biomassetaket (IRBT), som har vært avgjørende for selskapenes evne til å planlegge produksjon og sikre videreforedling på tvers av regioner. Dette har igjen betydning for slakteri- og videreforedlingskapasitet, ikke minst i Trøndelag.

Den klart største risikoen er imidlertid rekkefølgen: å reorganisere lokalitetsstrukturen parallelt med, eller i forkant av, en fortsatt fragmentert forvaltning (delt mellom kommune, statsforvalter og sektormyndigheter) vil skape betydelig uforutsigbarhet nettopp i en periode hvor næringen skal investere tungt, blant annet i havbruk til havs. NiT mener derfor at en eventuell reorganisering av lokalitetsstrukturen bør komme etter, ikke før eller samtidig med, at de konkrete forbedringene i forvaltningsstrukturen beskrevet i punkt 3.1 er på plass.

2.3 Hvilke endringer er nødvendige i dagens trafikklyssystem for å nå miljømålet for lakseluspåvirkning på en effektiv måte?

NiT mener trafikklyssystemet bør utvikles i retning av regulering på lokalitetsnivå, basert på faktisk målt påvirkning, fremfor dagens mer kollektive regulering av hele produksjonsområder. Organisk belastning og lakselus bør være de prioriterte indikatorene i en slik modell.

Før nye, mer inngripende tiltak innføres, bør det etableres et omforent faglig grunnlag med redusert usikkerhet i modelleringene, herunder bedre kunnskap om havbrukets relative påvirkning på villaks. Reguleringen må ta utgangspunkt i faktisk påvirkning og unngå tiltak som svekker fiskevelferden. Lusekvoter kan etter vår vurdering ikke erstatte dagens MTB-system, men kan eventuelt vurderes som et supplerende virkemiddel når det faglige grunnlaget er tilstrekkelig robust.

2.4 Hvordan kan man best gjennomføre en prosess for etablering av et system for lusetelling med høy nøyaktighet?

Samme grunnprinsipp som for miljøregulering for øvrig bør legges til grunn: systemet må gi faktisk målte data av høy kvalitet, ikke modellerte anslag, og dataene bør kunne verifiseres

og etterprøves av både næring og myndigheter. Regelverket bør utformes teknologinøytralt og regulere automatisk lusetelling som en målemetode – ikke som en spesifikk teknologi – med krav til dokumentert ytelse, kvalitet og etterprøvbarhet, slik at ulike teknologier som oppfyller kravene kan konkurrere på like vilkår.

Proessen for å utvikle og innføre et slikt system bør være teknologinøytral, slik at den ikke låser seg til én leverandørs eller ett enkeltselskaps konsept. Dette er særlig viktig for norske teknologi- og leverandørmiljøer med relevant kompetanse innen sensorikk, undervannsteknologi og dataanalyse, som bør kunne bidra i utviklingen og utprøvingen av slike løsninger på lik linje med andre aktører.

Vi anbefaler en gradvis innføring med validering i samarbeid med næringen, slik at metoden er dokumentert til å måle riktig og har demonstrert tilstrekkelig nøyaktighet før den legges til grunn for regulatoriske beslutninger. Standard Norge har arbeidet med en nasjonal standard for verifisering av automatiske tellesystemer siden 2022, uten at arbeidet er slutført; NiT oppfordrer departementet til å prioritere at dette arbeidet fullføres raskt.

3. Bredere rammebetingelser fra havbruksforliket: Forvaltningsstruktur, miljøfleksibilitet og havbruk til havs

Utover de fire spørsmålene departementet har prioritert, vil NiT benytte anledningen til å utdype tre tema fra havbruksforliket som Stortinget sluttet seg til våren 2025, og som henger direkte sammen med svarene i del 2.

3.1 Enhetlig forvaltning må komme før et nytt konsesjonsregime

Forvaltningsansvaret for planlegging, tildeling og drift må være på plass før et nytt tillatelsesregime innføres – ikke parallelt med eller etter dette. Å bygge et nytt system oppå en fortsatt fragmentert forvaltning skaper uforutsigbarhet nettopp i en fase der næringen skal investere tungt. Dette er en utfordring flere steder langs kysten, der uklar myndighetsfordeling mellom statsforvalter og andre instanser allerede har skapt friksjon i andre saker.

NiT mener det ikke er nødvendig å avvente en full institusjonell omorganisering før dette adresseres. Vi anbefaler at departementet i første omgang prioriterer konkrete grep som kan gjennomføres raskt innenfor dagens struktur: tydeligere fordeling av ansvar og beslutningsmyndighet mellom kommune, statsforvalter og Fiskeridirektoratet, fastsatte frister for saksbehandling, og ett tydelig koordineringspunkt for havbrukssaker på tvers av etatene. Stortingets anmodning om å vurdere en mer helhetlig akvakulturmyndighet, eventuelt et samlet fiskeri- og havbruksdirektorat, bør utredes videre, men uten at dette forsinker de mer umiddelbare forbedringene i dagens forvaltning.

3.2 Teknologinøytralitet i miljøfleksibilitet

Teknologinøytralitet må være et bærende prinsipp i den kommende miljøfleksibilitetsordningen. Selskaps- og lokalitetstillatelse med MTB som avgrensingsform

bør videreføres som system, men uten at reguleringen favoriserer bestemte driftsformer. Eksponert havbruk bør inkluderes som en del av miljøfleksordningen. Se også punkt 2.1 om en utvidet miljøfleksibilitetsordning som konkret insentivmekanisme.

3.3 Havbruk til havs

Havbruk til havs representerer betydelige industrielle muligheter, med Trænabanken alene anslått til 30–50 milliarder kroner i investeringer mot 2040 og klare paralleller til leverandørindustrien innen havvind. Teknologinøytralitet må også her være bærende, herunder i utlysningene for Frøyabanken nord og Trænabanken, slik at rammene er åpne for ulike teknologiske løsninger og ikke låser inne enkeltaktørers konsepter. Skal ringvirkningene realiseres nasjonalt, må følgende avklares raskt: en tydelig og forpliktende fremdriftsplan; klare prekvalifiseringskrav til aktørene (kompetanse, kapital, HMS/miljø); tilstrekkelig forvaltningskapasitet til saksbehandling, slik at forsinkelser ikke rammer investeringene direkte; og en fornuftig sameksistens med Forsvarets og verneområders arealbegrensninger.

4. Oppsummering

NiT ber departementet legge følgende til grunn i den videre oppfølgingen av Havbruksmeldingen:

- Individuelle insentiver bygges på faktisk dokumentert påvirkning på lokalitetsnivå, ikke på en tapsavgift som gir dobbel avgiftsbelastning uten å premiere bedre fiskevelferd.
- Myndighetene legger større vekt på å stimulere til langsiktige forbedringer i fiskens robusthet og helse, gjennom avl, ernæring, fôrutvikling, teknologi og produksjonsstrategi, for mer varige effekter enn virkemidler som primært påvirker de økonomiske konsekvensene av utfordringene.
- Dødelighetsmålet på 5 prosent begrunnes tydelig, med et transparent beregningsgrunnlag og sammenligning med andre lands akvakultur.
- En utvidet, teknologinøytral miljøfleksibilitetsordning innføres senest i løpet av 2026 i tråd med Stortingets anmodningsvedtak 1053 og 1054, med midlertidig videreføring av dagens dispensasjonsordning for automatisk lusetelling i mellomtiden.
- En eventuell reorganisering av lokalitetsstrukturen svekker ikke fleksibiliteten i IRBT, og kommer etter – ikke før eller samtidig med – at de konkrete forbedringene i forvaltningsstrukturen i punkt 3.1 er på plass.
- Trafikklyssystemet videreutvikles mot lokalitetsbasert regulering på faktisk målt påvirkning, og lusekvoter erstatter ikke MTB-systemet.
- Et system for automatisert lusetelling reguleres teknologinøytralt som en målemetode og valideres i samarbeid med næringen, med en nasjonal standard for verifisering på plass så raskt som mulig.
- Konkrete forbedringer i dagens forvaltningsstruktur – ansvarsfordeling, saksbehandlingsfrister, koordineringspunkt – prioriteres som første steg, før et nytt

konsesjonsregime innføres, uten at dette venter på en full institusjonell omorganisering.

- Fremdrift, prekvalifiseringskrav og forvaltningskapasitet for havbruk til havs avklares raskt og forutsigbart, i tråd med punkt 3.3, slik at norsk leverandørindustri kan posisjonere seg i tide.

Vi takker igjen for anledningen.

Med vennlig hilsen
Næringsforeningen i Trondheimsregionen

Vibeke Emilsen Wetterwald
Leder NiT Fagråd Havbruk

Sofie Ryan-Øye
Næringspolitisk rådgiver
Fagansvarlig NiT Fagråd Havbruk